

Stanowisko Komitetu ds. Ładu Korporacyjnego w sprawie skuteczności nadzoru w spółkach publicznych

Na przestrzeni minionego roku na rynku kapitałowym dochodziło do zdarzeń, które zdają się potwierdzać, że niektóre spółki publiczne nie przykładają należytej uwagi do kwestii zapewnienia wysokich standardów ładu korporacyjnego.

Szczególną rolę w zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania spółki akcyjnej, a w szczególności spółki publicznej, pełni rada nadzorcza. Komitet ds. Ładu Korporacyjnego zwraca uwagę, że Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016 („Dobre Praktyki”) zawierają szereg rozwiązań służących budowaniu skutecznego nadzoru sprawowanego przez radę nadzorczą nad działalnością spółki. W ocenie Komitetu sprawnie działający nadzór jest jednym z podstawowych narzędzi budowania trwałej wartości spółki i obniżania ryzyka inwestycyjnego.

Za kluczowe dla zapewnienia jakości nadzoru w spółce Komitet uznaje wskazane poniżej zasady i rekomendacje Dobrych Praktyk, które z racji swej istotności powinny być stosowane przez spółki giełdowe.

Monitorowanie efektywności systemów i funkcji wewnętrznych

Zarząd spółki giełdowej jest odpowiedzialny za wdrożenie i utrzymanie skutecznych funkcji i systemów wewnętrznych. W ocenie Komitetu realizowanie tych zadań przez zarząd wymaga szczególnego nadzoru ze strony rady.

Zgodnie z dostępnymi badaniami połowa nieprawidłowości w spółkach wynika ze słabości systemów wewnętrznych¹. Rozdział III Dobrych Praktyk podkreśla znaczenie systemów kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem i compliance, a także funkcji audytu wewnętrznego. Szczególnie istotną rolę pełni audyt wewnętrzny, który wspiera radę nadzorczą w sprawowaniu efektywnego nadzoru nad spółką.

Nad zapewnieniem prawidłowości funkcjonowania w spółkach systemów i funkcji wewnętrznych, o których mowa w rozdziale III Dobrych Praktyk, czuwa rada nadzorcza. Rada nadzorcza powinna monitorować i oceniać skuteczność tych systemów (III.Z.5), w oparciu o informacje przekazywane jej bezpośrednio przez osoby odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem, audyt wewnętrzny i compliance (II.Z.2). Rolą rady nadzorczej w tej materii jest ocena adekwatności funkcjonowania w spółce systemów wewnętrznych, tak by były one odpowiednie do wielkości spółki i rodzaju oraz skali prowadzonej działalności.

Komitet podkreśla, że szczególnie ważnym zadaniem rady nadzorczej jest dopilnowanie, by w spółce giełdowej działał audyt wewnętrzny, na zasadach opartych o standardy zapewniające niezależność audytora. Audytor wewnętrzny powinien ściśle współpracować z komitetem audytu i wspomagać go w wykonywaniu zadań.

W realizacji zadań przez radę nadzorczą szczególną rolę odgrywać powinien komitet audytu, z niezależnym przewodniczącym na czele, w skład którego wchodzi osoby o odpowiednich kwalifikacjach, spośród których większość spełnia definicję niezależności. Stosując kryteria niezależności zawarte w art. 129 ust. 3 ustawy z dnia 11 maja 2017 r.

¹ *Global Study On Occupational Fraud And Abuse, Association Of Certified Fraud Examiners, 2018*

o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym, jak również pozostałe kryteria wskazane w zasadzie II.Z.4 Dobrych Praktyk, należy zwrócić uwagę, by uzyskanie statusu niezależnego członka komitetu audytu lub – szerzej - rady nadzorczej, poza relacją wynikającą z faktu powołania tej osoby do rady nadzorczej spółki było uwarunkowane brakiem relacji, w tym biznesowych, pomiędzy daną osobą a spółką i spółkami wchodzącymi w skład grupy kapitałowej, które to relacje mogłyby oddziaływać na niezależność takiej osoby.

Na efektywność pracy komitetu audytu wpływa sposób realizacji zadań, jak np. odbywanie spotkań komitetu w siedzibie spółki, w celu uzyskiwania w bezpośrednich kontaktach z pracownikami informacji i wyjaśnień. Podobny sposób pracy powinien charakteryzować całą radę nadzorczą, która powinna, poznając przedsiębiorstwo spółki i czynniki mające istotny wpływ na jej działalność, dążyć do poznania jej pracowników oraz kontrahentów i innych interesariuszy.

Przywiązywanie należytej wagi do sprawności funkcji i systemów wymienionych w rozdziale III Dobrych Praktyk jest obowiązkiem każdej rady nadzorczej, która wykonując nadzór nad daną jednostką, ma działać z najwyższą starannością i zaangażowaniem. Zarządzanie ryzykiem, wykonywanie czynności kontrolnych, compliance i audytowych pozwala spółce lepiej funkcjonować, a zarządowi i radzie nadzorczej daje dodatkowe narzędzia do wykonywania swych funkcji. Zauważyć trzeba, że osoby kierujące tymi systemami i funkcjami mogą bezpośrednio dostarczać radzie dodatkowych informacji, co może znacząco poprawić zdolność rady do sprawowania efektywnego nadzoru.

Należy przy tym dodać, że brak wyodrębnienia organizacyjnego funkcji audytu nie musi oznaczać braku wykonywania zadań z tego obszaru w spółce. Istotne jest, aby w odniesieniu do osób wykonujących te zadania zachowane zostały zasady zapewniające im niezależność działania o których mowa w rozdziale III Dobrych Praktyk.

Coroczna weryfikacja skuteczności rozwiązań funkcjonujących w spółce

Zakres i jakość nadzoru sprawowanego przez radę nadzorczą należy poddawać corocznej weryfikacji, czemu ma sprzyjać coroczne przedstawianie zwyczajnemu walnemu zgromadzeniu oceny sytuacji spółki z uwzględnieniem oceny systemów i funkcji wewnętrznych, a także sprawozdania z działalności rady nadzorczej zawierającego zarówno kwestie organizacji pracy rady, jak i dokonywanej samooceny jej pracy oraz kompetencji jej członków (II.Z.10).

Dbłość o odpowiednio wysokie kompetencje członków rady nadzorczej

Zgodnie z rekomendacjami i zasadami rozdziału II Dobrych Praktyk członkowie rady nadzorczej powinni posiadać wysokie kwalifikacje i doświadczenie (II.R.1), być wybierani z uwzględnieniem wszechstronności i różnorodności jej członków (II.R.2) oraz być w stanie poświęcić niezbędną ilość czasu na wykonywanie swoich obowiązków (II.R.4). Z Dobrych Praktyk jasno wynika, że rada powinna posiadać taki skład, aby łączne kompetencje jej członków dawały możliwość sprawowania efektywnego nadzoru. Jeśli rada nadzorcza dostrzega potrzebę wzmocnienia jej składu o osoby z określonymi kompetencjami, powinna to komunikować akcjonariuszom, a w przypadku potrzeby niezależnej oceny wybranych istotnych transakcji lub wyceny istotnych pozycji bilansowych - występować do zarządu o zatrudnienie niezależnego eksperta.

Możliwość korzystania z niezależnych usług doradczych (II.R.7) powinna być wykorzystywana przez rady nadzorcze w szerszym zakresie niż ma to miejsce obecnie, stanowiąc realne wsparcie w realizacji zadań rady.

Weryfikacja oświadczeń o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego

Znaczenie w procesie nadzoru nad spółką ma również zasada II.Z.10.3, zgodnie z którą rada nadzorcza dokonuje i przedstawia zwyczajnemu walnemu ocenę sposobu wypełniania przez spółkę obowiązków informacyjnych dotyczących stosowania zasad ładu korporacyjnego. W praktyce rady nadzorcze często nie weryfikują zgodności oświadczeń przygotowywanych przez spółkę, jak i jakości wyjaśnień prezentowanych w przypadku niestosowania przez spółkę którejs z zasad. Dokonywanie przez rady nadzorcze rzeczywistej oceny faktycznie przyjętych standardów Dobrych Praktyk względem publikowanych przez spółki w tym zakresie informacji jest wyrazem odpowiedzialnego i aktywnego podejścia rad do kluczowych obszarów wpływających na sposób funkcjonowania spółek publicznych.

W ocenie Komitetu zaangażowanie i aktywna postawa rad nadzorczych w tej materii istotnie zmniejszają ryzyko wystąpienia nadużyć i sprzyjają budowaniu długoterminowego zaufania na publicznym rynku kapitałowym.

Odpowiedzialność członków rad nadzorczych

Komitet pragnie ponadto przypomnieć, że z racji sprawowania funkcji w radzie nadzorczej spółki giełdowej, a w niektórych sytuacjach w sposób szczególny w Komitecie audytu, osoby fizyczne ponoszą osobistą odpowiedzialność administracyjną lub karną za niedopełnienie obowiązków wynikających z przepisów prawa krajowego i unijnego. Odpowiedzialność członków rady nadzorczej spółki giełdowej regulują w szczególności: art. 192 ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach (...), art. 96 ust. 6a ustawy z dnia 20 lipca 2005 r. o ofercie publicznej (...), art. 77 i 79 w zw. z art. 4a ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości.

Włączenie członków rad nadzorczych do grona adresatów sankcji za niedopełnienie obowiązków przez spółkę publiczną świadczy o szczególnej roli, jaką ustawodawca przypisuje radzie nadzorczej w funkcjonowaniu spółki zgodnie z przepisami prawa. Do prawidłowego wywiązywania się z tej roli w sposób znaczący przyczynia się stosowanie przez rady nadzorcze spółek giełdowych zasad i rekomendacji zawartych w Dobrych Praktykach, przede wszystkim w zakresie wskazanym w niniejszym stanowisku.

Komitet ds. Ładu Korporacyjnego

/...../

Komitet ds. Ładu Korporacyjnego jest ciałem doradczym przy Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A., podejmującym samodzielne działania i formułującym niezależne opinie. W skład Komitetu wchodzi eksperci reprezentujący interesy różnych grup uczestników rynku kapitałowego. Działalność Komitetu koncentruje się na zagadnieniach związanych z zasadami Dobrych Praktyk obowiązujących spółki notowane na GPW. Celem działania Komitetu jest podnoszenie standardów zasad ładu korporacyjnego funkcjonujących w spółkach giełdowych oraz zwiększanie znaczenia zasad Dobrych Praktyk na polskim rynku kapitałowym.